

maar die toch van secundair gewicht zijn, en nooit een plaatselijke kerk met dwang kunnen worden opgelegd. Hierin handhaven wij de christelijke vrijheid, die ten diepste alleen is onderworpen aan wat de Heere in Zijn getuigenis ons zegt¹⁾.

Een tweede macht, die besproken moet worden, is die der overheid.

Haar macht is niet dienend, maar heerschend. Hier gelden gansch andere regelen, dan op kerkelijk terrein.

Mag in het geestelijke de mensch niet aan banden worden gelegd, in het natuurlijke en staatkundige leven staat het iedert allerminst vrij om te doen, wat hij wil. Dat leidt tot rebellië en anarchie. Wij hebben de overheid onderdanig te zijn, zelfs de kwade, want dat is de wil van God (1 Petr. 2:13). Zij is immers Zijn dienareis, en in haar majesteit zien wij de schittering van Gods soevereiniteit. Het is dan ook opmerkelijk, hoe de apostelen de gemeente, die leefde onder een heidense overheid, die haar vijandig was en vervolgd, opwekken den koning te eeren, zoo als zij God vreezen. Maar wat de overheid niet mag en nimmer mag is het binden van de consciëntie. Zij kan ons niet iets opleggen, wat tegen onze overtuiging ingaat. Men moet Gode meer gehoorzamen dan de menschen. Een socialistische tyrannie, die haar anti-christelijke praktijken den burgers wil opdringen, is dan ook verwerpelijk. De overheid eerbiedige, natuurlijk onder dit beding, dan aan de waarheid en redelijkheid, aan de orde en rust geen nadeel berokkend worde, de vrijheid van het geweten²⁾.

Zelfs in kwesties als van dienstweigering h.v. Hierover heeft Dr. Kuiper het volgende geschreven.

De consciëntie is, zoo zegt hij, „het schied der menscheleke persoonlijkheid, de bron van het nationaal geluk. En nu weten we zeer goed, dat in onze zondige toestanden ook ten opzichte der consciëntie twee verkeerdheden kunnen voorkomen: 1o, dat men zijn consciëntie misbruikt als heilhelachtig voorwendsel, en 2o, dat de consciëntie dwaalt in wat ze wil. En we begrijpen dan ook uitnemend, dat de overheid u zoo gaarne van die onstandigheid gebruik zou maken om ook dat laatste botwerk, dat haar dazwer weerstond, te overrompelen, door ons diels te maken, dat te zwichten voor een zoo onzekere consciëntie, haar eere te na komt. Maar al geven we het bestaan dezer moeilijkheid volkomen toe, dan aarzelen we toch nog geen oogenblik, om liever noodeloos tienmaal voor een verkeerd de consciëntie uit den weg te gaan, dan ook slechts een enkele maal een goede consciëntie te onderdrukken. Tienmaal beter een staat, waarin enkele zonderlingen een tijdlang door misbruik van de consciëntievrijheid zichzelf belachelijk kunnen maken, dan zulk een, waarin men, om deze executie-citeiten te voorkomen de consciëntie zelve dorst aanranden. En daarom staat het bij ons bovenaan, als heilige, als onomstootelijke regel: zoodra een onderdaan zich op zijn consciëntie beroept, wijke de Overheid uit eerbied voor het heilige terug. Dan dwinge ze nooit. Noch tot de eedaflegging. Noch tot den krijgsdienst. Noch tot schoolbezoek. Noch tot vaccinatie, of wat dies meer zij. Want in trouwe, als het op een strijd van het vaderland voor zijn vrijheid aankomt, zal uw onafhankelijkheid tienmaal beter beveiligd zijn door een krachtig consciëntieleven in de natie, dan door een honderd Memnonieten meer in het getal.³⁾

K. D.

¹⁾ Zie uitvoerig hierover: Dr. H. H. Kuiper, De Christelijke Vrijheid, blz. 34—50.

²⁾ Idem, blz. 51—59.

³⁾ Ons Program, blz.

UIT DE SCHRIFT.

Mijn Liefste.

Dat is de stem mijns Liefsten: ziet Hem; Hij komt, springende op de bergen, huppelende op de heuvelen! Hooglied 2:8.

Behoeven wij ooit te vragen, waarover wij met elkander spreken zullen, mijn ziel?

Als ik dicht bij u mag leven, wat hebben we dan oneindig rijke stof voor fluistergesprekken. En toch is er ook maar één onderwerp, dat ons alleen aantrekt.

Het is eigenlijk geen onderwerp, maar een Voorwerp, een Persoon.

Wij dwalen af, wij verstaan elkanders fluisteringen niet, wanneer wij het niet hebben over Hem.

Over heel de wereld, over al wat adem heeft, kunnen wij ons met elkander onderhouden, als het maar met Hem in verband staat; als Hij die wereld maar draagt ook voor ons bewijst; als wij alles maar zien, liggend aan Zijn voeten.

Maar de heerlijkste momenten, die wij samen doorleven kunnen, zijn wel deze, dat alles uit ons oog verdwijnt en dat wij niemand zien, dan Hem, onzen Jezus alleen.

O, dat gebeurt niet zoo dikwijls.

Tusschen Hem en ons zijn nog zooveel wolken en donkerheid.

Een enkele maal echter scheurt weleens de hemel. Dan zien wij Jezus, met eer en heerlijkheid gekroond.

Dan zien wij Hem ook veel dicht bij. Dan zit gij, o ziel, als een Maria aan Zijn voeten.

En gij luistert en onder het luisteren houdt gij den adem in.

En ik luister en ik kan bijna geen adem halen van ontroering, als ik u als de zephyr zoo zacht Hem hoor aanspreken: mijn Liefste!

Zijt gij het, mijn ziel, zijt gij het werkelijk, die daarmee u tot Jezus richt.

Hoe durft gij!

Gij waart steeds zoo beschroomd.

Gij riept zoo voortdurend: „zie mij niet aan, dat ik zwartachtig ben, want Uw zon heeft mij beschenen“, dat het was, als wildet gij Hem daarmee op een afstand houden.

Als wildet gij betuigen: Heere, ik ben het niet waardig, dat Gij tot mij zoudt inkomen.

En nu heet het opeens: mijn Liefste?

Loch ik begrijp u.

Jezus liet zich door uw bede om verre van u te blijven niet weerhouden.

Hij wilde bij u zijn.

Gij hoordet Zijn zilveren geluid.

En toen klonk het spontaan: dat is de stem mijns Liefsten.

Misschien schrokt gij wel, toen het uw mond was ontvallen.

Maar het is er uit.

En het blijft gesproken.

O ziel, hoe zalig, dat gij dien naam kondt lispelen.

Mij dunkt, zoo moet de Magdaleensche eens haar „Rabbouni“ hebben gemikt.

Val neder, o ziel, als aan Zijn voeten.

De vrouwe van Magdalena heeft over haar „Rabbouni“ nooit berouw gehad, hebt gij het dan ook niet over uw „mijn Liefste“?

Ik ben zoo blij, ik ben zoo verrukt, dat ik het gehoord heb.

Ik zal het nooit vergeten, al word ik nog zoo oud.

Ja, ik wensch het nog eens te hooren en nog eens en nog vele, vele malen.

Voor Jezus moogt gij u vrij uiten.

Tegenover Hem behoeft gij geen enkel voorbehoud te maken.

Springt op van vreugd en juicht, gij, die in het stof woont: mijn ziel heeft gezegd: mijn Liefste!

Maar wat roep ik daar getuigen bij?

Als de menschen, als de broeders komen, om te zien wat er geschied is, zou ik het dan wagen er openlijk voor uit te komen: mijn ziel heeft gezegd: mijn Liefste?

Ik aarzel.

En mijn aarzeling wordt grooter.

Het hooge woord komt over mijn lippen niet. Is dit zonde van mij?

En dan herinner ik mij hoe Paulus tot Corinthiërs schreef, dat hij niets onder hen wenschte te weten dan Jezus Christus en dien gekruist.

Hij schreef niet: mijn Liefste en dien gekruist.

En nu voel ik het zóó: ik mag en moet belijden, dat Hij mijn Heiland is. Dat sluit alles in, ook dat Hij uw Liefste is, o mijn ziel. Maar ik moet dat niet te veel tegenover anderen onder woorden brengen.

Ik moet dat bewaren als het geheim van onzen onderlingen omgang, in de stilte, als alleen de koeltjes van Gods goedertierenheid ruischen, als we gezeten zijn in den tuin van den eeuwigen Hovenier.

Dan vertelt gij mij van de stem uws Liefsten. Dan prinsen we daarover.

Dan wijk ik opeens u op: loof den Heere, mijn ziel en al wat binnen is, Zijn heiligen Naam. Mijn Liefste.

Die naam is te leer voor het verkeer onder de menschen.

Daarom zullen wij er zuinig mee zijn naar buiten. Maar des te kwispiger naar binnen.

Toch kunnen er gevallen zijn, dat ik dat geheim tusschen ons aan anderen moet openbaren.

Wat deed de heilige Paulus, toen zijn recht om den apostelnaam te dragen, werd betwist, toen zijn kindschap werd aangevallen?

Verdedigde hij er zich niet mee, dat hij niet meer leefde, maar Christus leefde in hem en voegde hij er niet aan toe „die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven“?

Zie, als er zijn, die mij mijn deel aan Christus willen rooven, dan kan ik mij niet inhouden, dan moet ik aan ons zoet geheim openbaarheid geven, dan zal ik met een brandend hart er van gewagen, dat Hij mijn ziel, en dat gij, o mijn ziel, Hem hebt liefgehad en Hem liefhebben zult tot in eeuwigheid.

En ook als daar een Belialsmen komt, die mijn Heiland in Zijn eer wil korten, als daar met zwaren stap Goliath andreunt en mijn Heere Jezus hoort, dan zal ik het uitschreeuwen: blijft af van den Heilige, want Hij is de Liefste mijner ziel.

Maar ik schreeuw dat niet zoo vaak uit.

Wordt dan in den tegenwoordigen tijd uw Liefste niet gesmaad, wordt Hij niet gehoort?

O ziel, ik weet niet, waar ik mij versteken, hoe ik mij schamen moet.

Uw Liefste wordt gruwelijk onteerd, gruwelijker dan ooit te voren en ik houd mij stil, het heeft den schijn alsof ik er niet om geef.

Zij willen uw Liefste andermaal kruisigen en openlijk te schande maken en ik verroer mij schier niet, mijn protest klinkt zoo zwak, ik wil er de behaaglijkheid des levens niet door laten storen.

Ziel, o ziel, wat ben ik schuldig!

Laat ons toch spoedig de eenzaamheid zoeken. Laten wij ons buigen over het Woord.

Misschien brengt de Geest contact aan.

Misschien — o ik hoop het — moogt gij mij dan weer waarschuwen: dat is de stem mijns Liefsten.

Dan zal ik mij voor Hem nederwerpen.

Dan zal ik steunen: Liefste mijner ziel, ik voel mij kond noch heet, ik geloof, dat ik een lauwe Laodiceër ben, maar o, spuw mij toch niet uit Uw mond.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-Indrukken.

VIII.

Buitenlandsche Kerken.

De „N. R. CL.“ wees er op, dat onze Synode een enigszins oecumenisch karakter droeg.

Het is dan ook voorzeker iets om mee ingenomen te zijn, dat onze Synode afgevaardigden van onderscheiden buitenlandsche kerken in haar midden mocht zien.

Hartelijk werden zij verwelkomd, hartelijk was hun toespraak, hartelijk werden zij beantwoord.

Toch rees bij mij de vraag: wat hebben de afgevaardigden, die geen Hollandsch spreken of verstaan, eigenlijk aan zulk een bijwoning van de Synode.

Wat ze ervan meedragen is de begroeting en de kennismaking met een paar Synode-leden.

Maar het verhandelde op de Synode gaat aan hen voorbij.

Dat is stellig niet het doel der afvaardiging.

Voor al in onzen tijd, waarin aan het internationale element zooveel waarde wordt gehecht, en terecht, waarin tal van internationale congressen worden gehouden, waar men zich voor elkander verstaanbaar maakt, waarin men zooveel mogelijk van elkander zoekt te leeren, wordt hier een leemte openbaar, die behoort te worden aangevuld.

Onze vaders hadden het ten deze gemakkelijker. Met het Latijn kon men ieder, uit welk land hij ook kwam, bereiken.

Nu is dat anders.

We troffen het in Utrecht gelukkig, insoover het meerendeel der afgevaardigden het Hollandsch machtig was.

En we waren er zeer verblijd mee, dat Dr. Beets zelfs aan de discussies deelnam.

Zoo hoort het eigenlijk.

Moesten we niet pogen, dat alle afgevaardigden het zóóver konden brengen?

Met de Schotten had ik een oogenblik medelijden. Ze zaten er zoo zielig bij.

Ze verstonden van het verhandelde niets.

Zoo nu en dan schoof iemand, die het Engelsch machtig was, zijn stoel bij hen en maakte een praatje.

Maar natuurlijk werden ze daardoor niet op de hoogte gehouden van de voorstellen en de debatten. Spoedig zag men hen niet meer.

Ik kreeg den indruk alsof ze waren „afgedropen“.

Het leek wel iets op het: „hoe zouden wij een lied des Heeren zingen in een vreemd land“?

Mij dunkt, daarin ware toch wel verandering te brengen.

Indien door de Synode één broeder, polyglot van aanleg, werd aangewezen om aan de tafel der afgevaardigden plaats te nemen en dezen in het kort op de hoogte te houden van de discussies, ware hiermee veel gewonnen. Dan konden zij zich ook in de discussies mengen en hun woord door broeder Polyglot vertaald worden.

Zoo iemand zou er zich geheel aan moeten geven en derhalve geen Synodelid mogen zijn. Of indien zulk een veelzijdige tolk niet gevonden kon worden, zou men een paar broeders kunnen uitoedigen, die zoo noodig elk een taal voor hun rekening namen.

Onze kerk heeft zulke krachten wel.

Zóó zou de vertegenwoordiging eerst tot haar recht kunnen komen.

Ook zag ik gaarne, dat de ontvangst der buitenlandsche afgevaardigden zich wat plechtiger toedroeg.

Op dat gebied ontbreekt het ons al te zeer aan hoffelijkheid.

En het is veel meer dan een hoffelijkheids-kwestie.

Het internationale belang van onze Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing is hierbij ten nauwste betrokken.

Afscheid van Prof. Sebestyen.

Prof. Sebestyen moest tot zijn en onzen spijt zijn afscheid schriftelijk nemen.

Hij voe
Dit noo
gewenscht
Hij schij
Gelukkig
een briefke
ken, dat b
aan ons
Ter Syr
dat God h
een man
helder inz
op wat h
Hij wer
De Heer
aanschou
Van ha
der een

Dr. Beets
uitspreken

Hij gaf
heid, dat
Nederland

En zijn
Er stru
Zijn zie
zooveel ge

Totnogto
in Amerik
wij. Nu u

Zijn bez
had hem

Ter gele
H. M. de
door getro
kerken ge

In het
Dr. Beets

bijzondere
op de tril
Koningin

dat het Jar
vaderland

Dit is l
Het wa

Synode u
geheven, l
zou hebbe

Noord-Hol
had nog i
ziel had

Amerika
het evange
met ande

smeekte h
dan totnog
aangripen

nog den e
missen. H
en allen, e

tig zonder
loren zou

Door zó
mystieke

Het wa
Er werd

trant.

Maar di
Ook de

Dr. Beets
dat dit w

Synode or
van een t
aan

En de
toen hij e

dachte ge
niemand i

Hij uitte
nog menig

Een we

Onze ke
wezen, de
stem.

In dit
buitenland

een: gaat
Velen h

den gekle
gevoed.

De Syn
haar waar
in dezen

ook Depu
tenlandsch
mogelijken

Ook we
overleg m
om gelde
jongelied
en in de

Reeds s
de Vrije
fonds heel
zoo sterk

Hij voelde zich onwel.

Dit noopte hem om eer af te reizen dan hij gewenscht had.

Hij schijnt niet tegen ons klimaat te kunnen.

Gelukkig ontving ik kort daarna van hem weer een briefkaart, waaruit ik meen te mogen opmaken, dat bepaald nadeelige gevolgen van zijn bezoek aan ons land, zijn uitgebleven.

Ter Synode werd de indruk bij ons verdiept, dat God het Hongaarsche volk in Prof. Sebestyen een man heeft geschonken met een buitengewoon helder inzicht in de waarheid en den juiststen kijk op wat het Calvinisme in Hongarije behoeft.

Hij werkt naar een vast plan.

De Heere doe hem de verwezenlijking daarvan aanschouwen.

Van harte roepen wij dezen sympathieken broeder een „tot weerziens" toe.

Afscheid Dr Beets.

Dr Beets kon zijn afscheidswoord persoonlijk uitspreken.

Hij gaf uiting aan zijn gevoelens van dankbaarheid, dat hij de Synode mocht bijwonen en in Nederland weer eenige weken vertoeven.

En zijn gelatensdrukking bevestigde dit.

Er straalde blijdschap van uit.

Zijn ziel dankte God, dat er van onze kerken zooveel geestelijke krachtontwikkeling uitging.

Totnogtoe meende hij, dat de Gereformeerden in Amerika schooner kerkgebouwen hadden dan wij. Nu meent hij het niet meer.

Zijn bezoek aan stichtingen van barmhartigheid had hem met bewondering vervuld.

Ter gelegenheid van het regeeringsjubileum van H. M. de Koningin te Amsterdam werd hij er door getroffen, dat de Heere aan muren uit onze kerken genade en eere had gegeven.

In het voorbijgaan wil ik even opmerken, dat Dr Beets in „The Banner" schreef, dat er geen bijzondere trilling door hem heenging, toen hij op de tribune van de Chr. H. B. S. gezeten, de Koningin zag voorbij rijden. Hij voelde onder alles, dat het land van de sterren en strepen zijn geliefd vaderland was geworden.

Dit is hem allerminst euvel te duiden.

Het was een roerend moment, toen hij het ter Synode uitsprak, dat indien hij in Nederland ware gebleven, hij naar menschelek redeneeren geen deel zou hebben gekregen aan zijn Heiland. In het Noord-Hollandsche dorp, waar hij zijn jeugd sleet, had nog nooit iemand gewaarschuwd, dat hij een ziel had te verliezen. Daarvoor moest hij naar Amerika gaan. Daar kwam hij in aanraking met het evangelie en werd hij door God gegrepen. En met aandoening in zijn stem drong hij aan, ja smeekte hij de kerken, dat ze toch veel krachtiger dan totnogtoe het werk der evangelisatie zouden aangrijpen. Hij dacht daarbij aan familieleden, die nog den eenigen troost in leven en sterven moesten missen. Het was zijn innigst verlangen, dat zij en allen, die in gelijken toestand verkeerden, krachtig zouden worden bevestigd, opdat zij niet verloren zouden gaan.

Door zó en nog meer te spreken, roerde hij mystieke snaren aan.

Het was misstijl in de vergadering.

Er werd zelfbedwang geoefend naar Hollandschen maat.

Maar dit woord deed aangenaam, weldadig aan. Ook de weemoed onthak niet.

Dr Beets toch gaf als zijn meening te kennen, dat dit wel de laatste maal zou zijn, dat hij een Synode onzer kerken zou bijwonen. Dat te hooren van een man in de kracht van zijn leven, greep aan.

En de praeses had de instemming van allen, toen hij er Dr Beets op wees, dat zulk een gedachte geen voet mocht worden gegeven, omdat niemand in deze iets voorspellen kan.

Hij uitte integendeel den wensch, dat Dr Beets nog menigmaal op onze Synodes gezien zal worden. Een wensch, waarbij ik mij warm aansluit.

Steun aan buitenlandsche Gereformeerden.

Onze kerken hebben het in de laatste jaren bevestigd, dat geloofcontact ook voert tot geloofsteun.

In dit moordend tijdsgewricht mag aan onze buitenlandsche broeders niet worden toegeroepen: gaat heen en wordt warm.

Velen hunner zijn schier naakt en moeten worden gekleed. Ze zijn hongerig en moeten worden gevoed.

De Synode bepaalde er zich dan ook niet toe haar waardeering uit te spreken over wat Comité's in dezen reeds hadden gedaan, maar benoemde ook Deputaten om door correspondentie met buitenlandsche kerken tot het bieden van den grootst mogelijken steun te geraken.

Ook werden Deputaten aangewezen uit en in overleg met de bestaande commissie voor dit doel, om gelden te verzamelen teneinde Hongaarsche jongelieden te laten studeeren aan de Theol. School en in de Theol. Fac. aan de Vrije Universiteit.

Reeds studeeren er zulke jongemannen hier. Aan de Vrije Universiteit op dit oogenblik 2. Maar het fonds heeft dringend versterking noodig. Het moest zó sterk worden, dat het ook Gereformeerde studenten uit Duitschland een stipendium kon aanbieden. Wel wordt er in Duitschland in Gereformeerde richting gearbeid, maar het zou toch alle aanbeveling verdienen; wanneer zulke studenten met de Gereformeerde wetenschap en het Gereformeerde leven in ons land in kennis kwamen.

Onze kerken hebben in deze dagen een heerlijke roeping. Er is — om het eens zakelijk uit te drukken — een afzetgebied voor Gereformeerde wetenschap. Er is ruimschoots gelegenheid voor uitbreiding van de Gereformeerde beschouwing.

Maar het kost geld.

Acht men het daarom onoverkomelijk?

Nog dient vermeld, dat de Synode de kerk van Utrecht uitnodigde om tot de volgende Synode zich te belasten, voorzover noodig en mogelijk zal blijken te zijn, met de geestelijke verzorging van de verstrooide Gereformeerden in Noord-Frankrijk.

Alweer een kloek besluit.

Te lang hebben onze kerken haar invloed binnen de grenzen besloten gehouden.

Nu schijnt het tijdperk van Gereformeerde expansie — een expansie van vreedzamen, geestelijken aard — te zijn aangebroken.

Mogen onze kerken zich niet laten afschrikken door teleurstellingen.

De tijd is er rijp voor.

Grijpt als 't rijpt.

— Het praeadvies der Hoogleraren.

In onze kerkelijke pers wordt er van meer dan een zijde op gewezen, dat de Synode meer dan eens naar het praeadvies der hoogleraren niet luisterde en een tegenovergesteld besluit nam.

Vooral dient daarbij als voorbeeld, dat over het voorstel van de Liturgiecommissie om de kwestie van de orde der Liturgie opnieuw in handen van Deputaten te stellen het praeadvies van 7 der 8 aanwezige hoogleraren gunstig luidde, terwijl de Synode het met groote meerderheid verwierp. De pers delft naar de redenen van dit verschil.

Over 't algemeen keurt ze de beslissing der Synode goed en verwondert zich over het praeadvies der hoogleraren.

En meestal trekt men deze conclusie: de hoogleraren oordeelen naar de theorie en de gewone leden der Synode naar de praktijk.

Misschien kan ik de juistheid van deze verklaring enigszins toetsen aan de feitelijkeheid.

Het is nog niet zo lang geleden, dat ik aan een plaatselijke kerk verbonden was en derhalve nog kort in mijn tegenwoordige functie ben.

Ik zou dus nog een verschen indruk moeten hebben van den overgang uit de praktijk naar de theorie.

Doch ik moet integendeel getuigen, dat ik van zulk een overgang niets heb bemerkt.

De praktijk werd wel een andere, maar ze bleef praktijk.

Wie denkt, dat de hoogleraren alleen in de regionen van de theorie leven, heeft het heerlijk mis.

Klagde onlangs Prof. Roessingh niet, dat de praktijk der hoogleraren zó in beslag nemen, dat ze aan wetenschappelijke arbeid, behalve voor hun colleges bijna niet toekomen?

En moeten ook onze hoogleraren zich geen geweld aandoen, opdat de „praktijk" hun niet verslindt.

Hoeveel kerken wenden zich niet om advies tot een hoogleraar in het kerkrecht? Zoo iemand de kwesties kent, welke er in de kerken leven, dan wel hij.

Hoeveel dringende brieven worden er niet geschreven, om hoogleraren tot vervulling van den Dienst des Woords en tot het houden van lezingen uit te noodigen? En wie daaraan zooveel mogelijk gevolg geeft, leert die de kaart van ons kerkelijk vaderland niet kennen?

Welk beslag legt persarbeid niet op menigen hoogleraar en wie zich daaraan geeft, staat midden in de praktijk. Meer dan iemand maakt hij kennis met allerlei gevoelens?

De oplossing van theorie en praktijk kan dus de ware niet zijn.

Er moet naar een andere gezocht.

Nemen we nu het bekende voorbeeld van de Synode.

Eerst was door de Synode uitgesproken, dat eenheid in de Liturgie wenschelijk was.

Hoe zal men nu zulke eenheid tot stand brengen, als men niet een orde der liturgie vaststelt?

In die orde moet de eenheid juist het meest mitkomen.

Wie voor eenheid in de Liturgie is, moet ook voor een bepaalde orde in de Liturgie zijn.

Dat is logisch.

Dat logische standpunt nu namen bijna alle hoogleraren blijkens hun praeadvies in.

Daarin lag volstrekt nog niet opgesloten, dat zij vóór het opnemen van een schuldbelijdenis en zondevergeving in de Liturgie waren. Daarover ging het voorstel der Commissie niet. Omdat er tegen de ontworpen orde zooveel bezwaren gerezen waren, had de Commissie juist voorgesteld, dat Deputaten deze kwestie in verband met de bezwaren, nogmaals zouden onderzoeken. Zulk een onderzoek verbond de kerken natuurlijk tot niets.

Maar de angst voor de schuldbelijdenis en afkondiging van zondevergeving, speelde bij sommige sprekers uit de stemgerechtigde leden zulke patten, dat zij van een vaststelling van de orde der Liturgie in het geheel niet wilden weten.

Indien zij het voorstel der Commissie in deze voege hadden geamendeerd: laten Deputaten een orde der Liturgie voorstellen, mits daarin schuldbelijdenis en afkondiging van zondevergeving niet voorkomen, zoo zou dit raaisson hebben gehad.

Maar nu de Synode verklaarde: wel eenheid, maar geen orde, rakte de logica zoek.

En hoe is nu door dit Synodebesluit de toestand geworden?

Deze.

De Synode wil van geen bepaalde orde in de Liturgie voor alle kerken weten.

Iedere plaatselijke kerk moet wel zulk een orde hebben.

Derhalve is het in de vrijheid der kerken gelaten die vast te stellen.

Wanneer er in de laatste jaren kerken eenige wijzigingen wilden invoeren, adviseerden wij door ons blad en ook particulier steeds: die zaak komt op de Synode, hebt dus tot 1923 geduld. En wanneer deze zaak opnieuw in handen van Deputaten ware gelegd, hadden we weer kunnen manen: hebt geduld, nu tot 1926. Doe op eigen initiatief niets.

Maar nu de Synode heeft gezegd: ik laat mij niet met de orde der Liturgie niet in, nu kan iedere kerk haar gang gaan.

Reeds kwamen er berichten van kerken in, die schenen te doelen op ingrijpende wijzigingen.

Kerkrechtelijk is daartegen niets in te brengen.

Wil een kerkeraad de schuldbelijdenis en afkondiging van de zondevergeving invoeren, niets staat hem in den weg.

Of dit nu juist door de tegenstemmers ter Synode bedoeld is, mag sterk worden betwijfeld.

Ik geloof, dat velen zich hun tegenstemmen straks zullen beklagen.

Zij wierpen met wat in hun oog slechts het badwater was ook het kind weg.

We willen de houding van praeadvisers en Synode nu niet nader kwalificeeren, om niemand te kwetsen.

Maar wel blijkt uit dit ééne voorbeeld, dat de hoogleraren allereerst de konsekventie van het voorafgaande besluit trokken en zich vervolgens de portie van hun stem heter hebben ingedacht.

Als de pers geen nabetrachting had gegeven, zou ik verder hierover gezweven hebben.

De nederlang der hoogleraren heeft mij niet droefgeestig gemaakt.

Het rapport der Synodale Commissie over de Liturgie.

III.

Nu het laatste artikel over wat de Commissie, die de bij de Synode ingediende Liturgievoorstellen had te onderzoeken, adviseerde.

Zij nam tegenover de vorige formulieren, die van Doop, Avondmaal, Afsnijding en Wederopneming een geheel andere houding aan dan tegenover de formulieren, die nu volgen en onder den naam „bevestigingsformulieren" kunnen worden samengevat.

Over de eerste groep wenschte zij definitieve vaststelling door de Synode van Utrecht.

Over de tweede groep echter niet.

De bevestigingsformulieren toch waren maar niet door Deputaten herzien, doch deze waren met nieuwe ontwerpen gekomen.

In die nieuwe ontwerpen waren nog wel stukken uit de oude overgenomen, maar toch weken zij in menig opzicht ervan af.

En de Commissie achtte die nieuwe ontwerpen nu niet zó voortreffelijk, dat zij meende met een paar amendementen de gebreken te kunnen verhelpen.

Het beste was ze opnieuw aan Deputaten in handen te geven.

Toch wilden zij niet, dat de Deputaten weer van voren af aan zouden moeten beginnen.

Zoo toch komen we niet verder.

De Commissie wenschte, dat de Synode op enkele voornaamste punten uitspraak zoude doen.

Dan hadden de Deputaten een leidraad voor hun arbeid en behoeften niet meer op goed geluk al te werken.

Vandaar, dat zij boven dit deel van hun rapport, de opmerking plaatste:

Naar het gevoelen van Uw Commissie is het wenschelijk, dat de Synode reeds deze formulieren met de bezwaren daartegen aangevoerd in handen stelde van Deputaten, maar thans een beslissing neme ower de volgende punten, die haars inziens de richting aangeven, waarin de te benoemen Deputaten hebben te arbeiden.

Ik laat nu deze punten omtrent de drie bevestigingsformulieren volgen:

A. Wat betreft het „Formulier om te bevestigen de Dienaren des Woords".

1. Niet getreden worde in de voorstellen om het bestaande formulier ongewijzigd of met kleine wijzigingen te handhaven.

2. In het formulier worde niet alleen de naam „leeraar", maar ook die van „herder" nader verklaard.

3. De kwestie, welke in Uw Commissie te berde

werd gebracht, of het exegetisch juist en in overeenstemming met vraag 47 en het daartoe betreffende antwoord van den Heidelbergischen Catechismus is, dat op Matth. 28:19 rechtstreeks gegrond wordt het steeds blijvende van het ambt worde nader onderzocht.

4. In het formulier worde opgenomen, dat de Dienaar zijn huis wel moet regeren.

5. De verklaring: „In den naam des Heeren verleen ik u de macht en het recht, het Woord en de Sacramenten te bedienen en de schapen van den Goeden Herder te wijden“ of eene van soordegelijke strekking niet op te nemen, wijl deze in de kerken groote bezwaren ontmoet, of zal ontmoeten, en ook niet noodzakelijk kan worden geacht.

6. In de eerste vraag kome de oude uitdrukking voor „of gij „gevoelt“ in uw hart“ en worde niet door een andere vervangen.

7. In de vragen worde niet van de dienaren instemming met de belijdenis gevraagd, omdat dit voor den kerkeraad en de classis door de onderteekening van de formulieren geschiedt en kerkrechtelijk daar thuis hoort.

KRONIEK.

Marcellus Emants. †

Emants is dood. Ongetwijfeld was hij iemand van betekenis. Van Couperus heeft hij in meer dan één opzicht zeer verschillend. En toch heeft hij met den schrijver van „Noodlot“ ook heel wat gemeen had. Zelf vertelt hij in een gesprek met E. d'Oliveira (de mannen van '80 aan het woord, bl. 128 v.), van zijn ervaringen als onbezoldigd biechtvader in verband met zijn boek: „Een nagelaten bekentenis“. Ik laat hem zelf aan het woord:

„Laat ik nu eens vertellen van mijn boek: „Een nagelaten bekentenis“. Dat is de geschiedenis van een dégenère, die eindigt met zijn vrouw te vermoorden. Het boek begint met de woorden: ik heb mijn vrouw vermoord; en dan ontwikkelt hij zijn levensgeschiedenis: hoe hij tot die daad is gekomen... Dat boek is, als je wilt, pessimistisch... Het is... de man doorkeken tot in zijn binnenste: gekken hoe hij tot zoo'n ellendige daad komt. En nu kunt u niet weten, hoeveel brieven ik heb gekregen van menschen, die zeggen: ik ben net zoo. Nog geen drie maanden geleden kreeg ik een brief uit Amsterdam: U weet niet hoe dankbaar ik ben, dat ik dat boek heb gelezen. Ook kreeg ik een brief van een dame, die had een neef, en die neef was ook zoo. Of ik een vereeniging wou stichten, die dergelijke dégenère's onder haar hoede nam en door het leven leidde. Dat was natuurlijk niets voor mij... Maar aan den anderen kant hoorde ik van een dame, die had daar haar eigen man in herkend, en die man had zichzelf herkend en nu kwamen al die zenuwverschijnselen weer bij 'm terug. Tusschen twee haakjes: die man was heelmaal niet mijn model geweest. Maar dat ziet u nu wel in: van een eigenlijk bepaalde werking van een boek kun je moeilijk spreken: dat hangt zooveel af van je individuen...“

Misschien, dat d'Oliveira het gezien heeft. Maar ieder ander ziet het nog niet. Want wie zal uitmaken, dat hij den laatsten man de zenuwverschijnselen terugkwamen en dat ze bij de anderen niet zijn opgekomen of uit hun sluimering opgewekt? Een uiting van dezen biechtvader lijkt zelf wat op een biecht, al gaat het niet van harte. En bij zulk een absolute, door den biechtvader zichzelf toegezegd, blijft er plaats voor de vraag, of dichters als deze dan zó weinig rekenen met een door hen zelf gegeven levensbeschouwing, als wanneer b.v. Emants in „Lilith“ Adam zeggen laat:

„Verkeere in haat des menschen koele vriendschap!
Losse in een enklen snellen brand van driften
Het lange leven op, en siervo 'lijft
Waarin die gloed verdooft!“

Zoo raast de orkaan.

Dien eens der wellust blik, door haat geprikkeld,
In 'tweek gemood van d'eersten mensch ontstak.
Uit Adams mond, en als hij zwijmeldronken
Aan Eva's blanke boezem nederzigt
Valt op hun hoofden uit demonen-handen,
Een regen neer van donkre violieren,
De geurige bloemen aan den dood gewijd.

Want wie bedenkt, dat Adam, in dit gedicht, als hij Eva omhelst, meent de Andere te bezitten, die vindt de belijdenis van de „degeneratie“ behalve op Emants' correspondenten ook op zijn niet-correspondenten toegepast. Ze wordt bij Emants algemeen, ze wordt tot noodlot. En in zulk een gedachtenreeks blijft voor Emants en de zijnen de vraag actueel, of het boek, als sociale daad niet in andere gevallen dan van Barbusse is te veroordeelen. Voor ons is in deze uittaling van den overleden auteur een bevestiging te meer van de diepe kloof tusschen hen en ons. Gedegegerden wekken, en dan de geurige „bloemen uit demonenhanden“ opvangen, en dan na de wellustbelijdenis in de schepping van een figuur als Lilith van een poging tot behoud zeggen tot wie ze vraagt: „dat is natuurlijk niets voor mij...“ het is wel symbolisch en het is helaas ook typeerend voor onzen tijd en onzen modernen mensch.

Vrije Universiteit II.

Nijmegen is nu ook zijn (Roomsche) Vrije Uni-

8. Het formulier voor Misionaire Dienaren des Woords worde in gelijken zin herzien als dat van de Dienaren des Woords en dit formulier worde dan opgenomen in den bundel onzer formulieren.

9. Wat betreft het „Formulier om te bevestigen de Ouderlingen en de Diakenen“.

1. De verhouding van den raad der kerk en de gemeente worde nauwkeurig omschreven, b.v. in dezer voege: „Als zoo lang vertegenwoordigen zij (n.l. de Dienaar des Woords en de ouderlingen) de geheele gemeente, door welke zij verkoren zijn om in den naam des Heeren geestelijk opzicht over haar te houden en haar opbouw te bevorderen.“

2. Onderzocht worde of het woord „voorzitter“ exegetisch juist wordt gebruikt, wanneer men er alleen de ouderlingen onder verstaat.

3. Bij de instelling van het ouderlingenaambt worde niet gezegd, dat de „ambtsdragers“, maar dat de „Dienaar des Woords met de Opzieners“ samen uitmaken den Raad der kerk.

4. De gedachte, dat de geloovigen ook barmhartigheid hebben te bewijzen aan hen, die niet tot de

versiteit rijk geworden. De Roomschen hebben de zaak natuurlijk goed voor elkaar. En er zijn heel wat goede, vriendelijke, troostelijke woorden gesproken bij de opening. Ja, 't is waar, de Roomschen hebben in het stuk van die vriendelijke woorden 't heel wat beter dan Dr. Kuyper en de zijnen, toen zij Vrije Universiteit no. 1 stichtten. Maar we kunnen er wel tegen en zijn heelmaal niet jaloersch. Want de druk gecompimenteerde Roomschen willen 't zelf wel weten, dat ze de eer van een uit eigen beginsel opkomende universiteit niet anders kunnen accepteren, dan door gelijktijdige erkenning dat Dr. Kuyper hun is voorgewees. Heeft niet 'n veertien dagen vóór de monumentale poort van Nijmegen's Vrije Universiteit openging, een van de achter die poort doceerende professoren de Vrije Universiteit van ons betiteld met den naam: „een monumentale poort voor de nieuwe periode“? Zoo was de V. U. van Dr. Kuyper een heel „jonge“ en heel „nienw“ daad. En als op het Roomsche feest Rome in de bloemen gezet wordt, ook door gereformeerden-schuwen, nu, dan krijgen wij toch ook een brokje van den feestdich mee. De buigingen van de verlichte heeren voor Dr. Kuyper kwamen wel wat laat, maar we hebben ze toch beleefd. Alle wegen leiden naar Rome, allo; maar er loopt ook een paadje van Nijmegen naar Amsterdam. En dat paadje, het is bewandeld door vele verlichten, in den jare 1923, zijnde het jaar, dat vele redenaars gekweekt heeft die in de schaduw van de niet-vrije universiteiten den volke kond doen de boodschap, dat Rome is het Beest. Ook van dat kritisch paadje zal wel een zijtakje loopen naar Amsterdam voor de bestokers van Nijmegen, als ze zich opmaken tot den strijd met... hum-hum-kogels. En het zal zijn als in de dagen van het weekblad Sem, Cham en Japhet. Toen aldaar in no. 11 „Sem“ betoogde, dat vrijheid wat anders is dan dat iedereen zijn gang maar kan gaan, toen brulde „Cham“ (ik kan 't niet helpen, lezer, dat 't wat raar klinkt): „Hou je bek, daar zie je wat Antirevolutionaire Principes die kerel heeft!“ Let op, dat de projectielen dan tegelijkertijd naar Nijmegen en naar Amsterdam zullen vliegen. Maar toch: Japhet zal wonen in de tent van Sem. En Cham blijft met Kanaän alleen. Niets nieuws onder de zon.

Het was voor Dr. Kuyper's gedachtenis een goede week.

Bollandismen en meer.

Ik weet, dat niemand onder ons met Bolland in zee zou willen gaan. Daarvoor was hem de kerk veel te weinig in tel. De legende, die hem een tijd lang in Leiden in de Gereformeerde Kerk een plaatsje toedicht aan den voet van een kansel, waarop een prediker stond, die zichzelf evenmin op dien kansel houden kon, als Bolland er onder, kan toch niets afnemen van het feit, dat Bolland een Gereformeerde Kerk nog minder vond dan een joodschen tempel. Want de tempel van Israël „was een slachthuis en geen leerhuis“, volgens zijn „Zuivere rede“. En de Geref. Kerk is wel geen abattoir, maar ze is ook geen leerhuis. „Wie, — aldus Bolland — wie zijn bieftuk eet en zijn glaasje wijn drinkt, is niet de ware godsdienstige“.

Maar toch geloof ik, dat heel wat van onze menschen graag eens een college van Bolland zouden bezocht hebben. En, dat wou ik nu even zeggen: daarvoor is nu de gelegenheid. Dezer dagen kwam uit: „Wijsbegeerte van den Godsdienst, bewerkt naar dictaten, geschriften en brieven van G. J. P. J. Bolland door G. W. Wolhuis. (Leiden, A. H. Adriani). Neen ik zal niet het voorbeeld van mijn vriend Dr. Waterink volgen, die vroeger in het Geref. Th. Tijdschr. gezellige, maar tegenwoordig degelijke kronieken geeft. Want dan vermindert ook mijn kans op belangstelling. Ik wil alleen maar herinneren, dat we hier met den onvervalschten Bolland kunnen kennis maken. Hoor maar eens enkele van zijn hier gegeven „Bollandismen“: Allereerst een, dat tegen mij gekeerd is (en tegen U, die dit mocht lezen): We zien op allerlei gebied een uitwendigheid van beschaving, een zelfprostitutie van de élite, die zich overgeeft aan kran-

gemeente behooren, worde in het formulier uitgedrukt. 5. In het formulier worde met een enkel woord ook gewezen op den plicht der dankbaarheid van de armen jegens den Heere, die de harten gewillig heeft gemaakt.

6. Een formulier van dankbetuiging aan de uitredende ouderlingen en diakenen verdient geen aanbeveling.

C. Wat betreft het „Formulier om den Huwelijken Staat voor de Gemeente van Christus te bevestigen“.

1. Er schuilt eenige waarheid in het oordeel van de classis Rotterdam „dat het ontwerp Huwelijksformulier, ofschoon de weglatingen zeker toe te juichen zijn, evenwel, wat de invoegingen betreft, een ernstige tweeslachtigheid van taal en stijl vertoont, en daardoor veel van de gewenschte warmte en stichting inloet“.

2. Het is niet wenschelijk de vermelding van tegenwoord en kruis, dat den gehuwden vanwege de zonde overkomt, in den aanhef geheel voorop te zetten, hoewel ze in den aanhef zeer zeker op haar plaats is.

3. In den aanhef worde niet het woord „personen“

tenartikels: onder de streep (5). En dan voorts de volgende: De schrijver der Openbaring ziet in keizer Domitianus een theosophische incarnatie van Nero (18; maar dit is ook wijsheid zoo van „onder de streep“, K. S.). — Het groote publiek is het slechte publiek (23). — We zien tegenwoordig aan het werk de straffelooze misdadigheid der boosaardige gezwellen genaamd vakverenigingen, kankergezwellen... (24). — Als de wijsheid zoo algemeen werd als bakken en brouwen, zou de wereld te gronde gaan: wijs worden is ontgoocheld worden (32). — Tot Jan Alleman heeft Jezus in vertellingen gesproken, maar met de leerlingen alleen, heeft hij alles uitgelegd omtrent de eigenlijke leer. Want de taal van zuivere rede kan geen menigte stichten, die veel voelt en slecht begrijpt (35). — De theologie, die de wetenschap moet toepassen op de verbeelding, is daardoor voorbeschikt om zichzelf weg te praten (37). — Het is straatjongens-taal te smalen: „zijn dit nu de resultaten van zooveel eeuwen Christendom!“ (39). — Juist in de vrouwen schuilt allereerst een duivelin, die door de mannen moet worden ingehouden, terwijl de man een bruid is door zijn natuurlijk donkeren achtergrond, welke zich moet verdelven aan de vrouw (39). — Pervers is een natie, die zich niet meer laat bekeeren tot Jezus Christus en Zijn Vader (39). — De echt godsdienstige mensch is altijd fanaticus (45). — In Zuid-Italië kan men ezelijes zien met een stok tusschen de ooren, waaraan naar voren uitgestoken, een bos hooi hangt. En zoo'n ezelij loopt dan maar al dat hooi achterna... Zulke ezelijes zijn wij allen (46). — Bekoorlijke wijsheid komt niet voor; men lette maar eens op de bezoekers van een filosofie-college! (47). — Volgens Schopenhauer behoort tot de groote hoop steeds één meer dan een ieder (ook Bolland??? K. S.) geloof (48). — De christelijke leer houdt het ware in op de wijze der ondoordachte voorstelling; zij is de malheid van de eeuwige waarheid (189). — De preek over den Heiligen Geest blijft de eierendans voor den predikant (335).

Zooveel woorden, zooveel twistpunten. Volkomen waar. Zelfs is er veel oppervlakkigheid in Bolland's vergelijkingen tusschen christelijke en andere religieuze motieven, en dan meestal nog wat gevaarlijker dan zijn vergissing, dat de Heid. Cat. Rome de hoer van Babel noemt. — Maar Bolland is nu eenmaal met al zijn vergissingen een man van grooten stijl. Aan het sterfbed van een dame, die nooit veel aan de waarheid schijnt „gedaan“ te hebben, staat hij en spreekt: „Mevrouw, God de Vader bestendigt, wat het bestendigen waard is. Wat God doet, is welgedaan“ (54).

En toen eens enkele hoorders grinnikten om zijn niet al te zuivere uitspraak van het Grieks, zei hij: „Ja, kinderen, je lacht... Als Plato mij hier kon hooren, dan zou hij zeggen: Heb ik daarvoor zoo aesthetisch geschreven...? Maar als hij jullie hoorde, dan zouden jullie onbestraft blijven, want Plato zou heelmaal niet merken, dat je Grieks sprak“ (335).

Voor onze ontwikkelde lezers, die de levende stem van een groote, die tegen zich had, dat hij in een klein landje woonde, willen hooren, is deze uitgave een mooi bezit. Voor een theoloog staat het vol onzin, vol dwaze combinaties en onder-de-streep-getheologiseer. Maar — op elke bladzij is een genie aan 't woord. En wie in Bolland's werk leest met zijn geloof in de ziel, die zal dankbaar zijn, dat hij de vermoedelijke zinspeling op een overigens niet goed begrepen tekst uit de profetie (Zach. 14:7) niet behoeft te aanvaarden, als het heet: „De uil van Minerva vliegt uit in den avondstond; om den avond zal het licht zijn“. Al is deze opmerking van Hegel, de man van geloof zal, juist als hij Bolland worstelen ziet, danken, dat niet de filosofische uil hem den lichten avond, doch het profetisch woord hem het licht zelf doet opgaan, het licht, dat schijnt in de duisternis... totdat de dag aanlicht en de morgenster opgaat in het hart. De uil is er in den avond (bl. XI, 22). Maar de morgenster is er in den dageraad.

K. SCHILDER.

gebruikt, term dan
4. In d bevestigin
5. De i wil een i
jegelijke
gave der
den opge
wjl het
6. De l leven wo
gewerkt.
7. Het omtrent c
man een
de Vrouw
Verdere h
raden. Wa
zult gij n
gehoorza
navolgen,
onderdan
gehoorza
8. De a
Want een
prezen wo
9. De
„De Vader
tot dezen
verbinde
zegen. An
en daarna
dat het h
10. Voor
king tot g
11. De
lijk in kor
12. De
Men za
punten de
zou hebbe
Op de
gronde kr
De Con
Vooral
Dienaren
bevestigin
mee.
En het
Synode vo
weten te

UIT H

Van der
deeling. De
naarsbond,
ik gaarne
hoor, voor
dende eisc
Hooggeael
Uw besel
mer van d
de intrekk
U onrechtv

II (20 D
Reformatie
wikkeling
Protestants
zaak hierva
en met nan
lare eenhe
hart, heelt
idealen ver
ruzalem, de
Toch verwe
in Luther
Op zichzelf
niet. Eer st
des levens
kunst in d
eenmaal zo
lingen en v
vergenoegen
edels gebod
te zijn me
gruipen, doo
anderer hier
onhoog stij
wordt van

III (24 D
ter sprake
over bestaa
niet alleen
kan nooit
wikkeling u
worden gew
der wet Goe
dat als ong
den, alle v
aan de eer
waarbij we

hier uitgedrukt.
enkel woord
arbeid van de
gewillig heeft

aan de afre-
t geen aanbe-

len Hawelijken
te bevestigen".
oordeel van
p. Hawelijkenfor-
los te juichen
f. een ernstige
oont, en daars-
en stichting

ing van tegen-
wege de zonde
op te zetten,
haar plaats is
rd „personen“

(5). En dan
Openbaring
nische rein-
ook wijsheid
— Het groote
— We zien
dooze misda-
enaamd vak-
t). — Als de
ken en brou-
wijs worden
Jan Alleman
n, maar met
itgelegd om-

van zuivere
e veel voel-
ogie, die de
rbeelding, is
eg te praten
malen: „zijn
uwen Chris-
tuen schuilt
nannen moet
een brunt is
grond, welke
). — Pervers
at bekeeren
— De echt
cus (45). —
not een stok
ten uitgesto-
ezeltje loopt
alke ezeltjes
bezoeksters
volgens Scho-
steeds één
K. S.) ge-
dt het ware
stelling; zij
rheid (189).
st blijft de
(35).

1. Volkomen
in Bolland's
andere reli-
wat gevaar-
Cat. Rome
Bolland is
en man van
dame, die
gedaan" te
rw, God de
waard is.

enikten om
st Grieksch,
ato mij hier
ik daarvoor
als hij jullie
lijven, want
en, dat je

de levende
ad, dat hij
hooren, is
n theoloog
inatie's en
— op elke
En wie in
in de ziel,
moedelijke
l begrepen
et behoef
in Minerva
n avond
erking van
st als hij
t de filoso-
h het prop-
gaan, het
toddad de
n het hart.

Maar de

ILDER.

gebruikt, maar bruidspaar of een andere geschikte
term daarvoor in de plaats gesteld.

4. In den aanhef komt het kerkelijk karakter van de
bevestiging ten duidelijkste uit.

5. De uitspraak der Schrift, dat „om der hoererijen
wil een iegelijk man zijn eigen vrouw hebbe en een
iegeelike vrouw haar eigen man“ en die omtrent „de
gave der onthouding“ dienen in het formulier te wor-
den opgenomen, mits niet onder de huwelijksorzaken,
wij het huwelijk in de schepping gegrond is.

6. De beteekenis van het huwelijk voor het genade-
leven worde, in het formulier eenigszins breed uit-
gewerkt.

7. Het is genoeg, wanneer de Schriftuurlijke gedachte
omtrent de onderdanigheid van de vrouw aan haar
man eenmaal wordt uitgedrukt bij de plichten van
de Vrouw en eenmaal in de vragen aan de Bruid.
Verdere herhaling is noodeloos en dient daarom ont-
raden. Wel worde opgenomen: „Deze ordinantie Gods
zult gij niet tegenstaan, maar veel meer het gebod Gods
gehoorzaam zijn en het voorbeeld der heilige vrouwen
navolgen, welke op God hoopten en haar eigen mannen
onderdanig waren, gelijkzwerij Sara haar man Abraham
gehoorzaam geweest is, hem noemende heer“.

8. De aanspraak tot de Vrouw worde besloten met:
„Want een vrouw, die den Heere vreest, die zal ge-
prezen worden“ (Spr. 31:30).

9. De zegenbede na het antwoord van de Bruid:
„De Vader der barmhertigheid, die u door zijne genade
tot dezen heiligen staat des huwelijks geroepen heeft,
verbinde u met rechte liefde en trouw en geve u zijn
zegen. Amen“ worde op geenerlei wijze uitgebreid
en daaraan dus ook niet toegevoegd de verklaring,
dat het huwelijk voltrokken is.

10. Voor de vermaning tot knielen en de opvek-
king tot gebel bij de oude formule behouden.

11. De eerste zin van het gebel worde zoo moge-
lijk in kortere zinnen gesplitst.

12. De 128ste psalm worde niet ingevoegd.

Men zal toestemmen, dat de uitspraak over die
punten den arbeid van de Deputaten aanmerkelijk
zou hebben verlicht.

Op de concepten van Deputaten was veel ge-
gronde kritiek uitgebracht.

De Commissie deed dit goed uitkomen.

Voor al in het formulier om te bevestigen de
Dienaren des Woords en dat voor de huwelijks-
bevestiging ging zij in veel niet met de Deputaten
mee.

En het blijft nog altijd te bejammeren, dat de
Synode voor de bespreking hiervan geen tijd heeft
weten te reserveeren.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Nog eens artikel 40.

Van den heer C. Guijt, voorzitter van de af-
deeling Den Haag van den christelijken ambte-
naarsbond, ontving ik het volgende schrijven, dat
ik gaarne een plaats geef, omdat hoor en weder-
hoor, vooral in de quaestie van art. 40 een gebie-
dende eisch is.

Hooggeachte Heer en Broeder,

Uw beschouwing over art. 40 in het jongste num-
mer van de „Reformatie“ acht ik zeer vreemd. Niet
de intrekking, doch de opname van art. 40 is volgens
U onrechtvaardig.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LXXXIII.

II (20 Dec.). De levenskring van de volkeren der
Reformatie is nooit gunstig geweest voor de ont-
wikkeling en den bloei der kunsten. Een eigenlijk
Protestantsche kunst bestaat er zelfs niet. Hoofdoor-
zaak hiervan is, dat de Protestantsche Christenheid
en met name de Calvinistische, de illusie der zicht-
bare eenheid, zij het ook met een wonde in het
hart, heeft laten varen. Ze heeft haar eenheids-
idealen verplaatst van hier beneden, naar het Je-
rusalem, dat boven is, om den troon van het Lam.
Toch verwerpt daarom het Protestantisme, zoo min
in Luther als Calvin, de kunst als gave Gods.
Op zichzelf sluiten we de oogen voor de kunst
met. Eer stemt het ons droef, dat de gedeeldheid
des levens aan een rein en heiliglijk ophoelen der
kunst in den weg staat. Maar liever dan, nu het
eenmaal zoo is, de kunst op het pad harer afdo-
elingen en valsche idealen te volgen, laten we ons
vergenoegen met wat er uit andere scholen ons
edels geboden wordt; om voorts zelve tevreden
te zijn met de kunst in haar edelsten vorm te
grippen, door of zelf de harp te tokkelen, of naar
anderer lier te luisteren, als de hymne naar God
onhoog stijgt en de kunst rechtstreeks verheerlijking
wordt van Zijn nooit te volprijzen Naam.

III (24 Dec.). Na de kunst komt het vermaak
ter sprake. En dan mag er geen oogenblik twijfel
over bestaan, of het vermaak is in en op zichzelf
niet alleen geoorloofd, maar door God gewild, en
kan nooit dan tot schade van een gezonde ont-
wikkeling uit den levenskring van huis en volk
worden geweerd. Slechts eischt het wortelbeginsel
der wet Gods (de liefde tot God en tot den naaste),
dat als ongeoorloofd worde afgesneden en verbo-
den, alle vermaak en alle ontspanning, waardoor
aan de eere Gods te kort gedaan wordt, of ook
waarbij we door onzen naaste laten doen, wat

Eigenaardig is, dat in Mei en Juni 1922, toen zeer
veel over dit artikel gesproken is, niemand het, voor
zover mij bekend, onrechtvaardig achtte. In „Anti-
revolutionaire Staatskunde“, deel I § 3 zegt Dr A.
Kuyper: „Op wat goet of slecht is, reageert veler
besef soms zwak, op wat waarheid of leugen is reeds
veel sterker, maar 't sterkt is de reactie, zoo men
voelt dat er onrecht plaats grijpt. Dit kan niet ge-
duld. Hiertegen komt schier ieder vanzelf, en vaak
met stormachtige geestdrift op.“

Herhaaldelijk bindt de Regeering zich financieel voor
een reeks van jaren. Bij de uitgifte van iedere lee-
ning, behoudens het recht van conversie, Bij de an-
randeering van dividend aan de aandeelhouders der
Nederlandsche spoorwegen. Bij het toekennen van pen-
sioenen. Al deze handelingen zijn niet in strijd met het
recht. Evenmin de creatie van art. 40. Alleen moet
worden toegegeven, dat in een tijd, waarin het prijs-
niveau allerminst stabiel is, een dergelijke garantie
onvoorzichtig is.

Deze onvoorzichtige belofte wil de Regeering
terugnemen. Reeds een jaar nadat ze werd gedaan,
in welke tijdruimte de financiële positie van ons
land zich niet noemenswaard heeft gewijzigd. Welnu,
het terugnemen dezer belofte, zonder toestemming tot
intrekking door de groep, aan wie de belofte werd
gedaan, acht ik onrechtvaardig. En als tegen-
standers ons zeggen, dat de handeling welke dit kabinet
thans verricht, immoreel is, kan daartegen geen
goed argument worden gesteld.

Met de beschouwing, die de Kroniekschrijver van
het „Gereformeerd Jongelingsblad“ in September j.l.
over dit onderwerp gaf, kan ik mij geheel vereenigen.

Ik betreur het, dat een man van onze richting
zich tot het uitvoeren van deze onrechtvaardige daad
heeft opgemaakt. En als wij des Zondags worden
opgewekt tot gebel voor onze Overheid en inzon-
derheid voor den Minister van Financiën, kan ik
daarop geen ander gebel opzenden, dan dat het Grote
moge behagen te verhoeden, dat in dezen tijd van rechts-
ontwikkeling onze mannen zich tot een daad zouden
leenen, welke het rechtsbesef der natie bedenkelijk
zou verzwakken.

Men wachte zich zelfs voor den schijn van het
kwaad!

Ik vertrouw, dat U dit schrijven in „de Reformatie“
zult willen opnemen en beantwoorden.

Met broedergröete,

Hoogachtend

Uw dn.

C. GUIJT.

Laat ik den heer Guijt het volgende mogen
antwoorden.

In de eerste plaats wil ik eerlijk bekennen, dat
mij in 1922, toen volgens den heer G. zeer veel
over dit artikel gesproken is, deze quaestie in
dien zin is ontgaan, dat ik geen reden vond haar
speciaal in „De Reformatie“ te behandelen. Alles
wat op sociaal en politiek terrein zich afspeelt,
kan in deze rubriek niet worden besproken. Maar
wel kan ik dit zeggen, dat indien de beteekenis
van dit artikel, zooals we haar nu kennen, toen
zoo scherp aan het licht was getreden als thans,
mijn oordeel moeilijk anders had kunnen luiden.
Ten tweede moet ik opmerken, dat het citaat van
Dr Kuyper in dit verband mij niet recht duidelijk
is. Het is zeer wel mogelijk, dat het onbillijke van
een of andere zaak niet terstond in zijn volle
scherpte wordt gevoeld, en dies ook de reactie
van het rechtsbesef niet oogenblikkelijk zich open-

we uit hooger motief zelf zouden weigeren.

IV (29 Dec.). Zoo eeren we dan de Kunst als een
heilige gave Gods, en het Vermaak als een door
God gewilde ontspanning, mits beiden gebonden aan
Gods heilige wet. En hiermee begint de reeks
van schier onoverkomelijke bezwaren; want niets
zoozeer als Kunst en Vermaak leent er zich toe,
om in zonde misbruikt te worden.

V (5 Jan.). Middenpunt van het publiek vermaak
is het toneel. Wat nu de komedie betreft,
ze is onder christenen in elk opzicht en altijd on-
verdedigbaar, zelfs indien we een ideale komedie
konden scheppen, waar elk zondig element uit weg-
bleef. Want dramatische kunst eischt, dat de to-
neelkunstenaars heel hun leven aan het toneel
wijden. Zulk een leven zou dan moeten bestaan in
het jaar-in jaar-uit zich inwerken en inleven in
een vreemde, vaak zondige rol. Dit onderdrukken,
ja, stelselmatig onderdrukken van de eigen per-
soonlijkheid moet aan het karakter een onware
plooi geven. En het christendom, dat er juist op
aan is gelegd om ons uit „het spelen van de
vreemde rol“ tot „onzelf te doen komen“, staat
alzo principieel tegen de dramatische kunst over.

VI (26 Jan.). De liefhebberij-komedie laten we
onbesproken. Of de leerlingen van een gymnasium,
gelijk oudtijds op de dies natalis, een stukje
willen vertoonen; of men een bruiloft door een
kleine opvoering wil opvroolijken; of ook of men
zich onder elkander oefenen wil in gesticulatie en
recitatie door een Athalia of Hamlet op te voeren,
raakt de besproken kwestie niet. Dat is dilettan-
tisme, geen dramatische kunst. Private liefhebberij,
waar nooit publiek vermaak mee kan bedoeld
zijn.

VII (28 Jan.). De Christelijke Kerk heeft, althans
in de dagen, dat ze zich zelve eerde, onvoorwaar-
delijk het toneel als bedorven en onherstelbaar
veroordeeld. Dit wordt met getuigen bevestigd.

VIII (31 Jan.). Zelfs blijft het een vraag of, ook
al schiep men een ideaal-toneel, de vrouw als
zoodanig ooit voor het publiek zou kunnen op-
treden, zonder iets te verliezen van het stofgoud

baart. Dat kan later komen, wanneer het volle licht
op de bedoelde quaestie valt, of de tijdsomstandig-
heden en het practisch effect haar nader accentue-
ren. Nu is het mij niet onverklaarbaar dat wie door
de intrekking van 't bewuste artikel getroffen worden,
tegen deze daad in verzet komen. Ik kan zelfs be-
grijpen, dat zij zulk een geste een oogenblik als
onrecht gevoelen, omdat hun een belofte gedaan
werd. Maar zij moeten kunnen verstaan, dat an-
deren in die belofte iets onrechtmatigs zien, omdat
daarin iets wordt vastgelegd, wat tot onbillijkheden
leidt.

Zoo kom ik tot een derde punt.

Het gaat niet om een financiële verbintenis
als zoodanig.

Het gaat om deze quaestie of een regeering tegen
haar ambtenaren kan zeggen: de wedden, die ge
nu geniet, blijven u gewaarborgd en kunnen (want
daarop komt het neer), nooit of te nimmer ver-
minderd worden. En dit meen ik te moeten ont-
kennen. Zoo iets mag een minister nimmer be-
loven. Dat is een belofte, van wier vervulling
hij niet zeker is. Daarin belooft hij te veel; gaat
hij boven zijn kracht, en wekt hij verwachtingen,
die, en dit blijkt nu reeds, jammerlijk bedrogen
uitkomen. Want salarissen en loonen zijn geen on-
wankelbaar-vaststaande waarden, en wisselen, naar-
mate de kosten voor levensonderhoud en de finan-
ciële toestanden rijzen of dalen. En een regeering,
die heden belooft, weet niet, hoe in de toekomst
de omstandigheden wezen zullen. Zou het ver-
antwoord zijn, wanneer de tekorten al grooter en
grooter werden, en door een wet van Meden en
Perzen aan geen enkel salaris mocht getornd wor-
den? Geeft een fabrikant ooit zulk een belofte?
En zou men willen, dat, om aan een onver-
brekbare toezegging te ontkomen, massa-ontslag
werd toegepast, om de ontslagenen terstond weer
te henoemen, maar dan op andere voorwaarden?
Ik doe deze vragen, omdat ik ze om mij heen
hoor, en de beschouwing van art. 40, die velen
huldigen, verduidelijken. En wat niet het minst
onbillijk is: waarom deze belofte in art. 40 wel
gegeven aan hen, die op 1 Juli 1922 in dienst
waren, en aan de anderen niet? Dat gevoelt de
heer Guijt toch wel als onrecht. Dit zou leiden
tot een meten met twee maten, waarvan de ge-
volgen voor het sociale leven m.i. jammerlijk moe-
ten zijn.

Daarom kan ik nog niet van meening veranderen.

Wel gevoel ik de groote teleurstelling der amb-
tenaren.

Zij zijn door het bewuste artikel op een dwaal-
spoor gebracht.

Hun is iets voorgespiegeld, dat de zekerheid
der werkelijkheid miste, maar waaraan zij zich
hebben vastgeklemd. En nu is de ontgoocheling
bitter. Maar wie zich ernstig rekenschap geeft van
den nood, die heerscht, en van de noodzakelijkheid
der bezuiniging, wil deze teleurstelling gewillig en
ook met fierheid dragen. God geve allen, wien het
geldt, daartoe kracht.

En nu nog iets.

Op de uittaling van den heer G. over onze
mannen zal ik niet ingaan. Ik betreur het, dat

van haar vleugelen. Geen onzer zou anders dan met
leede oogen zien, dat zijn moeder, zijn vrouw,
zijn zuster of dochter er zich aan prijs gaf. En
daaruit volgt, dat „liefde voor den naaste“ ons alle
meedoën aan het toneel en dus ook het bezoek
van den schouwburg moet ontzeggen.

IX (2 Febr.). Wel beweert men, dat God de ac-
teurs-talenten niet kan gegeven hebben, om ze
niet te gebruiken, maar bewijzen kan men dat
niet.

Waarom zou er geen talent voor de dramatische
kunst door God kunnen zijn ingeschapen, al is
het zijn wil, dat, om der zonde wil, dat talent
rusten zal tot hooger en heiliger levensperiode hier-
namaals? Dat kunstig op elkaar werken van stem,
gebaar, houding, uitdrukking, kortom, dat dienst-
baar maken van heel de verschijning aan wat de
geest wil openbaren naar buiten, hoort het zelfs
niet meer thuis in een aanzijn, waar alle dualisme
weg zal vallen?

X (4 Febr.). Ook over het talent der tooneelspel-
schrijvers valt men. Maar mannen als Sha-
kespeare en Racine en Schiller en Vondel zijn
volstrekt niet in den lagere zin door het toneel
tot schrijven bezield. Hun scheppingen behouden
hun waarde, ook al viel alle toneel weg. Zelfs
bevatten juist de scheppingen dezer groote mees-
ters een schat van schoonheden in zich, die op
een toneel bij massa's teloor gaan, en omgekeerd,
voor een toneel hindernissen opleveren, die door
kleinere en onbeduidender scribenten uitstakend
zijn gemedend.

XI (11 Febr.). De bedachtzaamheid der voor-
zichtigen wil zich voorts nog schikken naar de
eischen der werkelijkheid, en uit toegeeflijkheid
aan de jeugd een spaarzaam komediebezoek toe-
staan, om ze voor erger te bewaren. Maar aan
deze bedaarde bedenking der berekenende utiliteits-
moraal ligt een systeem van opvoeding ten grond-
slag, dat lijnrecht indruischt tegen den eisch van
Gods Woord. Het is de theorie der Jezuïeten, dat
een klein kwaad geoorloofd zou zijn om een grooter
te voorkomen.